

Rol overheidsdiensten in aanbod van geo-data verschuift

De financiële gevolgen voor overheidsdiensten van het gratis beschikbaar stellen van hun data zijn nog lang niet inzichtelijk. Wel is duidelijk dat de aanbieders zich een nieuwe, brede rol moeten aanmeten om gebruikers tevreden te stellen.

Ministeries gaan hun data gratis beschikbaar stellen.

De Nederlandse overheid streeft naar het gratis beschikbaar stellen van overheidsdata, zonder beperkingen, aan iedereen die daarvan gebruik wil maken. Nederland volgt daarmee het beleid van de Europese Unie. Gebruik van deze 'open data' zou de economie een flinke impuls moeten geven dankzij ontwikkeling van een industrie voor toegevoegdewaardeproducten. Over de omvang van de voordelen lopen de verwachtingen echter uiteen omdat eenduidige gegevens daarover nog ontbreken. Uitvoering geven aan opendatabeleid kan grote financiële gevolgen hebben voor de overheidsdiensten die deze data al langer verzamelen en beheren. Zo moeten gebruikers nu nog vaak voor data betalen, maar deze inkomsten zullen wegvalen omdat open data zonder kosten beschikbaar moeten zijn. Organisaties met een publieke taak, zoals het beheren van kwalitatief hoogwaardige basisregistraties van gegevens van burgers, bedrijven en instellingen – denk aan de Basisregistratie Kadaster, de Basisregistratie Ondergrond het nieuwe Handelsregister – ontvangen daarvoor vaak bijdragen van het Rijk, naast inkomsten uit informatieverstrekking aan burgers en bedrijven. Deze financieringsconstructie kan door het opendatabeleid gevaar lopen. Datadiensten krijgen bovendien meer te maken met concretere wensen en soms ook eisen van gebruikers, bijvoorbeeld op het gebied van actualiteit van de data en ondersteuning door de dataverstrekker. Daarvoor zijn investeringen nodig waar vooralsnog geen inkomsten tegenover staan.

Verschuiving van kosten en inkomsten

Negatieve gevolgen voor de verstrekkers van gratis data lijken echter vooralsnog mee te vallen of blijven achterwege, zo blijkt uit een analyse van een klein aantal publieke organisaties die data verstrekken in binnen- en

buitenland. Dat heeft uiteenlopende oorzaken. Zo heeft omzetting van gegevens naar open data geen negatief effect voor publieke organisaties die nu alleen data in ruwe vorm beschikbaar hebben. Dataverstrekking tegen betaling was vaak slechts een bijproduct van de kerntaken en ze haalden tot nu toe nauwelijks inkomsten uit hun data.

Bij de omslag van betaald naar gratis aanbod van data lijkt ook de rol van de overheidsdiensten in de informatieketen te verschuiven van dataverzamelaars naar organisaties die gebruikers de mogelijkheid bieden open data zo goed mogelijk te benutten met bijvoorbeeld toepassingssoftware, trainingen en handleidingen. Ze kunnen zich ook als platform aanbieden waar gebruikers hulp krijgen bij hun vragen, of tegen een vergoeding diensten met toegevoegde waarde aanbieden, naast de gratis ruwe data. Er kan ook ondersteuning worden geboden bij het bewerken van ruwe data. Een goed aanbod aan open data in combinatie met dergelijke diensten kan leiden tot betere klantenbinding.

Behalve bestaande vormen van inkomsten proberen te behouden en nieuwe aan te boren, kunnen mogelijk ook kosten worden bespaard. Door de overgang van betaalde naar open data komen bijvoorbeeld administratieve taken, zoals het opmaken van contracten en versturen van rekeningen, te vervallen.

Niet alleen overheden hebben te maken met veranderende levering van data. Ook bedrijven, zoals in de uitgeverijbranche, worden ermee geconfronteerd en zoeken naar nieuwe verdienmodellen die wellicht voor overheidsdiensten als inspiratie kunnen dienen. Anders dan overheidsdiensten hebben uitgeverijen ook inkomsten uit advertenties, maar de inkomsten daarvan lopen terug. Als gevolg van dalende omzetten bieden uitgeverijen van boeken, tijdschriften en kranten naast papieren versies ook digitale producten, en combineren zij gratis digitaal aanbod met abonnementen. Er zijn ook bedrijven die

Bedrijfsvoeringsmodel is onontbeerlijk

nieuws en artikelen uit verschillende bronnen bundelen en aanbieden tegen betaling. Een andere aanpassing van het uitgevers-businessmodel is om de aanbieders van informatie laten betalen in plaats van de gebruikers van die informatie.

Huidige en nieuwe rollen

Tot welke aanpak overheidsdiensten ook zullen overgaan, een nieuw bedrijfsvoeringsmodel is in de nieuwe situatie onontbeerlijk. Een gegarandeerde bron van inkomsten is een voorwaarde om open data duurzaam te kunnen aanbieden. De rol die veel overheidsorganisaties momenteel in de informatieketen vervullen, is die van aanbieder van informatie zonder dat zij daarvan de kosten terugverdienen. Budgetsubsidie, aanvullende dienstverlening of verplichte betaalde afname blijven nodig. Een nieuwe rol is mogelijk die van aanbieder van data en van aanvullende diensten en van aanbieder van een platform voor gebruikers.

Literatuur

Duurzame businessmodellen voor open data, F. Welle Donker & B. van Loenen, 2015, Kenniscentrum Open Data, TU Delft. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Kadaster en TNO. Het rapport is als pdf beschikbaar via www.otb.tudelft.nl/opendata.